

Pavlin.si -> same zanimive stvari

Šola, MTB, potepanja, elektronika, foto

Višinski diagram	Manjka GPX zapis.
------------------	-------------------

Umetnostnozgodovinska dediščina

Gorjanci se ponašajo z zanimivo kulturnozgodovinsko preteklostjo. Nemirna deželna meja med Ogrsko in Kranjsko se je ustalila na Breganskem potoku šele okoli leta 1200. Njeni ustalitvi je sledilo oblikovanje cerkvene uprave. Na desnem bregu Krke sta bili ustanovljeni župniji Šmihel pri Novem mestu in Šentjernej, ki sta kmalu oblikovali široko mrežo podružničnih cerkva. Cerkevna organizacija je bila sprva tesno odvisna od fevdalne oblasti. Pomembno upravno središče in izhodišče grofov Višnjegorskih za osvajanje Bele krajine je bil grad **Mehovo**, v pisnih virih prvič omenjen leta 1162. Velik strateški pomen je v obmejnem pasu na pobočjih Gorjancev imel stari grad Prežek, kot lastnina Prisov v pisnih virih prvič omenjen leta 1180 in ob potresu leta 1511 močno poškodovan in zato porušen. Novi grad je bil pozidan nižje v dolini, pri tem pa kot gradivo uporabljen kamnit material porušenega gradu.

Nedaleč od mesta Kostanjevice je leta 1234 koroški vojvoda Bernard Spanheimski ustanovil cistercijski samostan. Od njegove prvotne romanske oz. zgodnjegotske zasnove je ohranjena le v kasnejših stoletjih precej predelana samostanska cerkev. Današnji videz samostana, razpuščenega konec 18. stoletja, odlikuje baročna podoba iz sredine 18. stoletja z enim največjih arkadnih dvorišč v Evropi. Spomeniška služba načrtno obnavlja samostanska poslopja že od leta 1929. Po letu 1961 je tu našla svoje mesto Forma viva, v obnovljenih dvorinah pa Galerija Božidarja Jakca z likovnimi zbirkami sodobnih slovenskih umetnikov in pleterska zbirka slik starih mojstrov.

Leta 1407 je celjski grof Herman II. ob vznožju Gorjancev ustanovil kartuzijski samostan Pleterje. Tudi ta je bil razpuščen z jožefinskimi reformami ob koncu 18. stoletja, za razliko od kostanjeviške cisterce pa je kartuzija znova zaživela v začetku 20. stoletja. Takratje.bil tudi na novo pozidan večji del samostanskih poslopij saj so od prvotnega samostana ohranjeni le stara gotska cerkev z zakristijo in del križnega hodnika.

Tolsti vrh (foto: Milan Rejec)

sv. Rok na Tolstem vrhu

Omeniti velja tudi vrsto podružničnih cerkva. Na Gorjancih izstopa cerkev sv. Miklavža ter razvaline cerkvic sv. Jere in sv. Elije na Trdinovem vrhu. V ruševinah je tudi **romanska cerkev sv. Danijela** nad Dolenjim Suhadolom. Njihova lega na izpostavljenih razglednih točkah razodeva njihov nekdanji romarski značaj, kakršnega izdajata tudi Marijina cerkev pri Malih Vodenicah in Miklavževa cerkev nad Pangrč Grmom. Slednja se ponaša z gotskimi freskami iz dveh različnih časovnih obdobij in z zlatimi baročnimi oltarji. Večina podružničnih cerkva stoji v naseljih (Dolž, Črneča vas, Gorenje Vrhpolje, Šmarje, Veliki Cerovec) in s svojo arhitekturo oblikuje značilno podobo podgorskih vasi.